

**AGRICULTURA - CEL MAI EXPUS I VULNERABIL SECTOR FA DE
RISCURILE NATURALE I PANDEMIA COVID-19**

**Bajura Tudor, dr. hab., prof.,
Iațișin Tatiana, cercet tor științific
Luca enco Eugenia, cercet tor științific**

Agricultura reprezintă sectorul economiei naționale care este cel mai expus și vulnerabil față de riscurile naturale și schimbările climatice. Factorul principal ce determină mărimea, calitatea și stabilitatea producției agricole în Republica Moldova îl constituie condițiile agro-climaterice, în special, lipsa de umiditate condiționată în mare măsură de secete, prezența ciorărilor devine tot mai dezastruoasă și cu consecințe severe. Secetele temporare au devenit un fenomen natural destul de periculos și poartă un caracter aproape cronic. În această perioadă, agricultorii Republicii Moldova se confruntă cu probleme mari, pe de o parte, din cauza epidemiei de coronavirus, care a indus toate țările lumii în criză economică, iar pe de altă parte, seceta prelungită ce pune în pericol culturile agricole și înghețurile târzii de primăvară ce au afectat sectorul horticol. În cazul în care seceta se menține, vor fi afectați și producătorii de legume și cereale de grupă a doua, iar cele mai mari pierderi le vor suporta cei care nu și-au asigurat culturile agricole, cei dotați mai slab și cei care nu au utilizat integral tehnologiile de creștere a culturilor agricole, dar și fermierii care s-au avântat în plantarea culturilor multianuale.

Seceta și înghețurile cu care se confruntă agricultorii din țară în acest an vor avea un impact advers asupra sectorului agricol, iar aceste schimbări au deseori efecte secundare la nivel macro-economic. Consecințele secetei sunt determinate atât de gradul intensității, duratei, cât și de suprafața afectată. Secetele ce cuprind o suprafață de până la 10% din teritoriul Moldovei au fost evaluate drept locale; 11% - 20% se consideră vaste; 21% - 30% - foarte vaste; 31% - 50% - extreme, iar mai sus de 50% sunt apreciate ca secete catastrofale, deoarece cauzează pierderi mari economiei naționale [Boian, I. Secetele în Republica Moldova devin tot mai frecvente și mai intensive. În: Mediul Ambient nr. 6 (60), decembrie 2011, p. 40-44.].

Pe teritoriul Republicii Moldova, în ultimele două decenii, secetele s-au manifestat mai frecvent și devin tot mai intensive (Tabelul 1).

Tabelul 1. Cantitatea de precipitații în anii secetoși și recolta la hectar a principalelor culturi cerealiere în Republica Moldova, 1990 - 2015

Anul	Precipitații, mm			Recolta, q/ha	
	în total	noiembrie - martie	aprilie - octombrie	grâu de toamnă	porumb
1990	385	103	133	31,1	34,4
1992	405	111	249	34,8	24,5
1994	389	95	307	23,9	15,7
1996	672	190	431	21,4	29,1
2000	458	190	289	21	24
2003	459	179	330	6,8	27,8
2007	479	122	306	13,9	3,7

2011	400			26,4	29
2015	400	160	250	26,7	21,6

Sursa: http://www.meteo.md/index.php/ro/description_codes/hazards/8;
https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/16_AS.pdf

Astfel, putem menționa ca seceta a devenit pentru R. Moldova un fenomen foarte dur la fiecare trei-cinci ani, care cuprinde întreg teritoriul republicii, ce a avut drept efect reducerea recoltei culturilor agricole. Productivitatea principalelor culturi cerealiere în Moldova este influențat de cantitatea de precipitații sc zute în anii cei mai seceto i. Din datele prezentate în figura 1 se observ c cea mai redus productivitate a grâului de toamn în cei mai seceto i ani s-a înregistrat în anul 2003, i anume 5 q/ha iar cea mai înalt productivitate s-a înregistrat în anul 2015 – 26,7 q/ha.

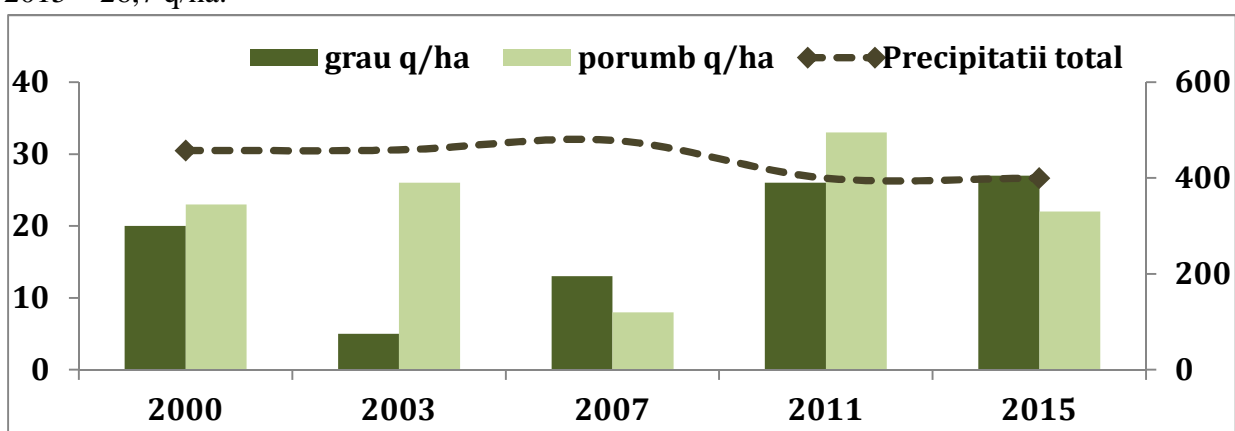

Figura 1. Productivitatea principalelor culturi cerealiere în Republica Moldova în anii selectați i cantitatea de precipitații în R. Moldova, 2000-2015

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistic i http://www.meteo.md/index.php/ro/description_codes/hazards/8

În ceea ce prive te cultura porumbului, situa ia este diferit , cea mai redus productivitate fiind înregistrat în anul 2007 – 8 q/ha, iar cea mai înalt în anul 2011 – 33 q/ha.

În ultimele ase luni ale perioadei 2019-2020, conform datelor Serviciului hidrometeorologic de Stat, cantitatea total de precipitații atmosferice a fost cu 127,5 mm mai mic decât media anual , temperatura medie a aerului a fost cu 3,7⁰C mai mare decât media anual , iar din această cauz , în prezent, rezerva de apă accesibil în sol (în stratul 0 -200 cm) este de trei ori mai mic decât media multianual . Cantitatea redus de precipitații, dar i nivelul sc zut de umiditate în sol acumulat pe parcursul perioadei toamn -iarn -prim var influen eaz asupra recoltei la hectar a principalelor culturi cerealiere. Totodat potrivit Centrului Hidrometeorologic, nivelul apei din râuri este cel mai sc zut din ultimii 100 de ani, din cauza iernii f rz pad i a lipsei de ploaie în prim var . Indicatorii nivelului apei din râul Nistru sunt, astfel, apropiați de cotele minime. De aceea situa ia critic cu care se confrunt produc torii agricoli în a. 2020, ce ține de lipsa de precipitații va reduce produc ia de cereale până la 50% (https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/16_AS.pdf).

Una din consecințele secetei este și impactul ei asupra conjuncturii pieții culturilor cerealiere, prin majorarea prețurilor de piață a grâului, porumbului i altor culturi cerealiere.

Astfel, putem menționa că recolta scăzută a culturilor cerealiere din acest an va duce la majorarea prețurilor acestor culturi care va avea un impact major asupra sectorului zootehnic prin:

- a. reducerea volumelor de furaje, ceea ce va contribui la diminuarea prețului de animale;
- b. creșterea prețurilor pentru produsele de origine animalieră, precum lapte, carne, ou etc.

Ulterior, din cauza pandemiei de COVID-19, cei mai mari exportatori de cereale din lume au instituit restricții la exporturi, cu scopul de a asigura stabilitatea prețurilor naționale. Restricțiile la export au un impact major asupra prețurilor ce duc la creșterea acestora. Cotația grâului pe bursele europene și americane de marfuri a crescut cu aproape 3%. La bursa Euronext din Paris, tona de grâu se vinde cu 204 euro, pentru prima dată după august 2018. Seceta din Europa și din cauza interdicțiilor de export din Rusia, Ucraina și alte țări producătoare au generat îngrijorări cu privire la ofertele din piață. <http://www.agrostandard.ro/graul-a-trecut-de-200-eurotona-pe-uronext/>.

Sectorul horticol este, la fel, afectat de înghețurile de prim vară timpurii și epidemia COVID 19. Atât producătorii cât și exportatorii de fructe, struguri de masă, pomii care și produse apicole sunt îngrijorați de impactul pe care l-ar putea avea epidemia de COVID-19 asupra activității agricole și economice.

Unele dintre aceste efecte s-au manifestat prin:

- a. Posibila diminuare a exporturilor de produse agroalimentare. Este așteptat o scădere a volumului exporturilor, datorită incertitudinii, precum dificultăților întâmpinate de către transportatori. În același timp, unii producători agricoli au observat lipsa de solicitare a anumitor produse din partea intermediarilor responsabili în continuare de procesul de export.
- b. Mobilitatea redusă a lucrătorilor din agricultură. Datorită măsurilor introduse de Guvernul Republicii Moldova ca urmare a pandemiei COVID-19, a fost observată lipsa de mobilitate (izolare) a populației și a forței de muncă, transformând situația într-un șoc pentru sistemul de producție, prin compromiterea lucrărilor de prim vară necesare în unele regiuni, în special cele plasate în carantină. Majoritatea lucrătorilor zilieri necesari pentru lucrările de prim vară în agricultură nu au putut să părăsească zonele din cauza restricțiilor impuse. De asemenea, a fost necesară eliberarea / obținerea unor autorizații de lucru pentru lucrători, ceea ce a reprezentat un proces relativ dificil la început. Prin urmare, unele lucrări agricole care în mod normal sunt realizate în decurs de 2 săptămâni, au fost efectuate timp de o lună, din cauza numărului limitat de lucrători autorizați. Dacă lucrările agricole nu sunt îndeplinite la timp, culturile gata de recoltare pot fi pierdute, în timp ce plantarea ar putea să nu fie posibilă afectând astfel disponibilitățile alimentare din viitor. Cu alte cuvinte, sistemele de producție alimentară se pot prăbuși cu efecte devastatoare asupra securității alimentare. Astfel, impactul va influența negativ atât sectorul agroindustrial cât și businessurile conexe (serviciile de aprovizionare cu mijloace de producție, de transport, de construcții și montaj etc.).
- c. Accesul limitat la inputuri și echipamente în prima fază a pandemiei. Pandemia a avut o influență negativă asupra aprovizionării cu inputuri. În primele 2 săptămâni de situație excepțională, magazinele specializate au fost închise, limitând, astfel, accesul

fermierilor la fertilizanți, etc. În același timp, unele contracte de talie internațională ce prevăd furnizarea de îngrășăminte sau semințe, precum și unele echipamente agricole nu au fost respectate, ceea ce a contribuit la întârzierea unor lucrări.

- d. Diminuarea veniturilor pentru micii producători sau producătorii de specializare îngustă. Producătorii agricoli de talie mică au fost printre cei mai afectați de situația COVID-19, deoarece se confruntă cu probleme în vânzarea producției (majoritatea piețelor în aer liber au fost închise din motive de siguranță, iar sectorul HORECA nu mai are, la moment, cerere de produse pentru producătorii agricoli).

Totuși, nu este corect de a aborda situația creată de pandemia Covid-19 doar din punctul de vedere al efectelor negative. Aceasta a generat, pentru unii producători, idei noi cu privire la comercializarea produselor. Astfel, unii fermieri s-au axat pe vânzările online, punând un accent deosebit pe promovarea produselor pe rețelele de socializare. O altă categorie de producători au conștientizat necesitatea ambalării produselor, pentru ca acestea să poată fi vândute nu doar în cadrul piețelor în aer liber, ci și în supermarketuri. În același timp, pentru unii producători agricoli ar fi binevenite eventuale studii de cercetare a pieței, care vor analiza preferințele consumatorilor pentru un anumit tip de produse sau altele.

În concluzie putem menționa că, la nivel global există pericolul unei crize alimentare, provocat de factori legați de pandemia de coronavirus (pierderea bruscă a veniturilor pentru milioane de oameni, prbușirea prețului petrolului, a turismului, etc.) la care se adaugă schimbările climatice, violența și dezastrea umanitare din diferite părți ale lumii.

Seceta, înghețurile și criza pandemică a avut un impact negativ asupra sectorului agroalimentar din Republica Moldova, iar pentru a atenua aceste probleme din sector **sunt propuse următoarele măsuri:**

Măsuri pe termen scurt:

1. Amânarea plăților impozitelor și contribuțiilor sociale de stat privind remunerarea muncii pe 3-7 luni pentru întreprinderile agricole.
2. Amânarea achitării TVA-ului la import cu 3 luni.
3. Instituirea unor măsuri excepționale în regulamentul de subvenționare dedicate rambursării TVA-ului din vânzări, în special pentru întreprinderile ce au avut de suferit cel mai mult (identificate în urma analizei făcute de către Ministerul Agriculturii).
4. Prelungirea cu cel puțin o lună a termenului de depunere a dosarelor pentru subvenționare.

Măsuri pe termen lung:

1. Restabilirea și dezvoltarea sistemelor de irigare.
2. Ca rezultat al faptului că sectorul asigurărilor în Republica Moldova este slab dezvoltat, consecințele secetei pot fi destul de reprezentative la nivel de entitate economică deoarece producătorii agricoli își asumă cea mai mare parte a impactului secetei. Sistemul actual de asigurări în agricultură are o acoperire insuficientă și, în consecință, impactul lui asupra atenuării riscurilor ordinare, dar și a celor catastrofale este nesemnificativ. Prin urmare, este necesară reconsiderarea și regândirea sistemului de asigurare pentru sectorul agricol, întrucât producătorii sunt stopați de imperfecțiunea cadrului normativ în domeniu, pachetele de asigurare neatractive, imposibilitatea plății primei de asigurare în mai multe tranșe, obligația de a asigura terenuri / bunuri care fac obiectul subvenției, etc.

3. Creșterea volumelor absolute, precum și a ponderii produselor cu valoare adăugată sporită în volumul total al producției agricole. Esența problemei o constituie faptul că toate întreprinderile agricole mari sunt orientate spre producerea culturilor cu valoare adăugată scăzută, preponderent: grâul, porumbul, orzul, florii soarelui, rapiței etc. În majoritatea covârșitoare a întreprinderilor agricole puternic consolidate (deci, bazate pe relații de arendă în loc de relații de proprietate privată), ponderea suprafețelor culturilor extensive atinge proporții de 80%-85% sau chiar mai mult. Cu scopul depășirii situației raportate, INCE a elaborat (în anul 2019) și a înaintat spre concurs proiectul științific instituțional “Elaborarea instrumentelor economice de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii în Republica Moldova pentru anii 2020-2023”. Odată cu aprobarea (prin concurs) a proiectului dat, savanții institutului au demarat elaborarea proiectelor instituționale de tip model pentru ramurile și subramurile agriculturii autohtone, care sunt capabile de a ridica esențial ponderea culturilor și a produselor cu valoare adăugată sporită. Se are în vedere o gamă largă a produselor horticole, a legumelor, plantelor medicinale, culturilor eterooleginose, precum și a produselor din sectorul zootehnic. Pentru materializarea acestor proiecte, sunt preconizate reprofilierea a mai multor întreprinderi agricole cu dimensiuni mari sau crearea firmelor noi specializate în domeniile menționate anterior de producție agricolă. Este necesar menționarea faptului că elaborarea proiectelor investiționale de tip model, cere o bază considerabilă de informație actualizată privind: costurile de producție a produselor respective, cheltuielile necesare de investiție, termenii de recuperare a celor din urmă. a. Toate aceste surse informaționale, fiind bazate pe abordări metodologice oficial recunoscute în prezent, sunt elaborate de către colaboratorii secției “Economie agroalimentară și dezvoltare rurală” publicate ulterior pe site-ul www.ince.md.

Bibliografie

1. Piața mondială agricolă : Cum s-au schimbat prețurile la principalele burse. <https://agrobiznes.md/piata-mondiala-agricola-cum-s-au-schimbat-preturile-la-principalele-burse.html>
2. Ion Perju: În termen de 7 zile să fie efectuat inventarierea tuturor suprafețelor agricole semănate. <https://agrobiznes.md/ion-perju-in-termen-de-7-zile-sa-fie-efectuata-inventarierea-tuturor-suprafetelor-agricole-semanate.html>
3. <https://wine-and-spirits.md/ro/oiv-a-prezentat-primele-tendinte-ale-impactului-covid-19-pe-pietele-mondiale-ale-vinului/>
4. <http://www.agrostandard.ro/gra-ul-a-trecut-de-200-eurotona-pe-euronext/>
5. [\https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_05%20PRE_PRE030_serii%20anuale/PRE030090.px/table/tableViewLayout1/?rxid=7266dd09-760e-4673-9ea7-c5ea97539c76